

la rebotiga

La cultura científica

La cultura és el coneixement que es pot transmetre per via no genètica. Cultura és aquell coneixement que pot adquirir-se. La cultura s'aprèn i s'ensenya. Aconseguir que un ximpanzé llegeixi un diari, per exemple, té un mèrit cultural indubtable però es tracta, sobretot, d'un mèrit cultural humà. El que seria de veritat meritori, des del punt de vista cultural "ximpanzístic", seria que el mateix animal decidís i aconseguís ensenyar aquesta habilitat a la seva prole. Segons aquesta definició és clar que, malgrat que no hi hagi cap dubte de l'existència d'una certa protocultura animal (els animals aprenen moltes coses que després ensenyen als seus hereus), la cultura és, essencialment, l'aportació de l'home a l'evolució biològica. La cultura, com a fenomen, ha tingut un èxit definitiu gràcies a una curiosa convergència que ha servit d'aliat esplendorós: el fenomen de la mà. És per això que la cultura s'ha desenvolupat en els primats i no, per exemple, en altres formes de vida raonablement intel·ligents com ara els cànids i els dofins. La mà és un instrument valuósíssim que permet de connectar el món de les idees amb el món exterior dels objectes materials. El desenvolupament de qualsevol forma de cultura depèn, poc o molt, de l'experiència. Per això és molt clar que una idea que se li acudeixi a un dofí, per brillant que sigui, no tindrà gaire futur.

Hi ha, em sembla, tres classes fonamentals de cultura, segons quins siguin la font i el mètode usats en l'elaboració del coneixement. Si la font del coneixement

és per revelació d'un cert ens superior, que acceptem per bé que renunciem a comprendre'l, la cultura és (diguem-ne així) *cultura divina*. Si la font de coneixement és per revelació del mateix subjecte, un coneixement que aquest ofereix d'alguna manera a aquells que vulguin acceptar-lo, llavors la cultura és (definim-ho així) *cultura artística*. I si el coneixement és un model elaborat pel subjecte i té una vigència sotmesa sempre en últim terme a l'experiència, llavors la cultura és (acordem-ho així) *cultura científica*. El científic és l'únic dels tres que té un mètode precís basat en tres principis (objectivitat, intel·ligibilitat i dialèctica experimental) i l'únic que s'imposa l'objectiu de predir el futur i estirar els fils de la pròpia història en tots els seus detalls. Tenir un pressentiment és un esdeveniment de la cultura divina, regalar una flor com a mostra d'amor és un acte artístic i fer una ferradura per a un cavall és un procés científic. Tots tres són necessaris.

L'evolució de la cultura humana ha estat tan aclaparadora, amb la seva deflagrant acceleració, que ha tret tota la possible transcendència a l'evolució biològica pel que fa al futur del planeta. El futur del planeta depèn, per a les coses bones i les dolentes, gairebé exclusivament de la cultura humana. La cultura divina i la cultura artística han estat transcendents des de fa desenes de milers d'anys, des del començament de la història de l'home. I seguiran sent-ho. Però, d'un parell de segles ençà, i cada cop més, és clar que les nostres

alegries i les nostres desgràcies depenen també de la cultura científica.

La selecció natural ha "escollit" l'estímul de la fam perquè la matèria viva s'alimenti (la matèria viva, com qualsevol altra, tendeix al mínim d'energia, al mínim d'activitat i a la màxima peresa). I el mateix podem dir de l'estímul sexual pel que fa a la continuïtat de l'espècie i de tants altres estímuls fonamentals. Doncs bé, resulta que l'aportació de l'home a l'evolució ha estat el coneixement però encara no hi ha hagut prou temps perquè la selecció hagi actuat consolidant un estímul que poguem anomenar "set de coneixement". Hi ha, certament, un estímul important pel que fa a l'art i al sentiment religiós, però la ciència, la forma de coneixement que precisament és més influent en la nostra vida quotidiana, és encara mancada d'estímuls que actuïn més enllà del mateix món de la ciència. I així ens va.

Jorge Wagensberg